

Vrajslavhazny
1961

IN MEMORIAM H. J. V. SODY

door

A. C. V. VAN BEMMEL

Op 16 januari 1959 overleed te Amsterdam HENRI JACOB VICTOR SODY. Daarmede is een uitstekend en toegewijd zoogdierspecialist van ons heengegaan.

SODY werd op 31 augustus 1892 te 's-Gravenhage geboren. In 1917 studeerde hij af aan de Rijks Hogere Landbouwschool te Wageningen en vertrok in 1918 naar het toenmalige Nederlands-Indië. Aanvankelijk werkte hij daar als employé op de thee-onderneming Tjikadjang bij Garoet (Java). In 1920 werd hij aangesteld als leraar bij de Middelbare Landbouwschool te Buitenzorg. Deze functie heeft hij tot 1941 vervuld, enkele malen onderbroken door Europees verlof in 1926 en 1933 en door enkele jaren non-actief in Nederland (1934-1937).

In 1941 werd SODY gedetacheerd bij het Zoölogisch Museum van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg met de opdracht het rattenmateriaal van het Klapperproefstation te Menado (Celebes) te bewerken. Na het gereedkomen van deze opdracht werd de detachering verlengd en ook gedurende de Japanse bezetting bleef SODY, geïnterneerd in een speciaal kamp, zijn werk in het museum voortzetten. Daarop vertrok hij met verlof naar Nederland. In 1949 werd hij definitief voor de dienst in de tropen afgekeurd en gepensioneerd.

Hoewel geschoold op natuurwetenschappelijk gebied, was SODY toch geen zoöloog van professie. Hij pleegde zichzelf daarom dan ook een amateur te noemen. Maar in de vele jaren waarin hij zich met de studie van de vogels en zoogdieren bezig hield, had hij een ervaring en een feitenkennis verworven, die aan het ongeloflijke grensden. Zelf heb ik SODY pas in 1937, dus kort na zijn terugkeer op zijn post in Buitenzorg, leren kennen. Daarom heb ik ook niet kunnen nagaan of hij in zijn studietijd zich reeds met het onderzoek van vogels en zoogdieren bezig hield. Wel was hij lid van de redactie van „Ceres” en van het „Algemeen

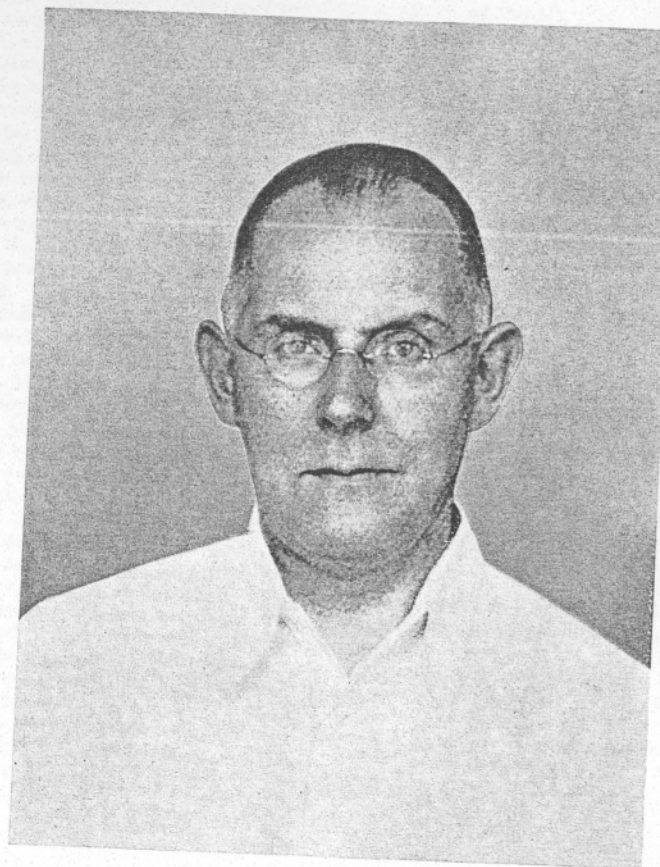
Nederlands Studentenweekblad *Minerva*”, maar zijn publicistische activiteit lag toen meer op belletristisch gebied. De liefde voor de actieve beoefening van de schone letteren heeft hem nooit verlaten, al heeft hij zijn literaire manuscripten niet gepubliceerd gezien. Zijn bijdragen in de dagbladders lagen vooral op populair-wetenschappelijk gebied.

Reeds op Tjikadjang was hij echter met vogelstudie bezig en maakte hij een begin met zijn collectie Javaanse vogels. Al spoedig kwam hij in aanraking met andere ornithologen, zoals MAX BARTELS en Jhr W. C. VAN HEURN.

In het begin van zijn Buitenzorgse tijd verschijnen zijn eerste publicaties op zoölogisch gebied. Een hiervan is een verhandeling over de Lampoengse olifant (1925). Spoedig daarop verschijnt een lijst van Buitenzorg-vogels en -zoogdieren (1927). Deze laatste wordt tot een naamlijst van de zoogdieren van Java uitgebreid (1929). Intussen verschijnen ook bewerkingen van verzameld zoogdiermateriaal en begint hij beschrijvingen van een aantal nieuwe subspecies te publiceren (1928, 1930, 1936, 1937). Een van zijn meest opzienbarende ontdekkingen was daarbij een donker ras van *Presbytis aygula* (L.) van de Goenoeng Slamet dat tot dusverre steeds voor een gewone loetong was aangezien. In 1938 volgt een nieuwe, uitgebreide lijst van de Javaanse zoogdieren. In de voorgaande jaren houdt SODY zich verder met het bestuderen van de voetsporen van Javaanse zoogdieren bezig. Zijn belangstelling voor de vogels heeft hem intussen niet verlaten, getuige enkele bijdragen over de oölogie (1927) en over de broedtijden op Java (1936). Vele korte geschriften over wild, over jacht en natuurbescherming vloeien uit zijn pen. In 1940 begint een vruchtbare samenwerking met het Zoölogisch Museum te Buitenzorg. Als eerste van een serie systematische publicaties verschijnt een studie over de zoogdieren van Enggano in „*Treubia*”. Een uitgebreid artikel over seizoensperiodiciteit bij zoogdieren, een onderwerp dat hem zeer ter harte ging, verschijnt in „*Tectona*” (1940). Het resultaat van zijn rattenonderzoek, in het museum verricht, wordt in een lijvige studie in „*Treubia*” (1941) vastgelegd. Kort daarop verschijnt dan zijn boek over „*De Javaanse neushoorn*”. De oplage hiervan ging gedurende de Japanse bezetting helaas verloren. Van dit boek is onlangs een herdruk in vertaling verschenen.

Tijdens de interneringstijd zat SODY niet stil en kort na de bevrijding verscheen een grote revisie van de *Sciuridae* van het Indo-australische gebied, gevolgd door een bewerking van *Primates*, *Carnivora* en *Babirussa* in de collecties van het museum (1949). Een hoofdstuk over de zoogdieren in KALSHOVEN: De plagen van de cultuurgewassen in Indonesië (1951), vormt het sluitstuk van zijn zoogdieronderzoek. In zijn laatste levensjaren keert hij tot zijn oude liefde, de ornithologie, terug met een artikel over de vogels van het djatibos (1953) en over de oecologie van de Javaanse vogels (1955). SODY was dus wel veelzijdig geïnteresseerd. Merkwaardig is dat zijn systematisch werk hem doet kennen als een uiterst zorgvuldig analyticus, terwijl hij toch de synthetische systematiek uitermate bewonderde.

SODY was een hartstochtelijk verzamelaar van feitenmateriaal, een zoeker naar kleine, schijnbaar onbetekenende gegevens, steeds pogend al deze stukjes en brokjes

H. J. V. SODY

tot een logisch mozaïek op te bouwen. Een enorme massa werk heeft hij daarbij verzet. De duizenden „Sody-briefkaarten”, die hem, via het blad „De Nederlandsch-Indische Jager” bereikten, zijn daarvan een voorbeeld. Dit hele onderzoek beoogde van de jagers gegevens te verkrijgen omtrent de jaarperiodiciteit van het haar- en veerwild. Ieder gegeven werd op een goudschaaltje gewogen en door vernuftige correcties tot de grootst mogelijke zekerheid teruggebracht. Want SODY was kritisch als geen ander. De angst om iets als zeker voor te stellen, wat in feite misschien nog enigszins aanvechtbaar zou kunnen zijn, maakte dat zijn publicaties soms minder vlot leesbaar werden. Juist zijn literaire inslag was de oorzaak dat hij de taal als een onvolmaakt en onnauwkeurig instrument beschouwde, dat zich niet laat ijken. Helaas bracht hem dit menigmaal in conflict met redacties en uitgevers, hetgeen publicatie van zijn werk soms vertraagde of zelfs verhinderde.

Zijn kritische geest spaarde ook zichzelf niet, te vaak twijfelde hij aan de waarde van zijn toch zo waardevol werk.

SODY was het type van een „lonely hunter”, die heel alleen op zijn doel afging en zelden hulp aan vakgenoten vroeg. Maar hoe eenzaam hij ook mocht schijnen, bij nader contact bleek hij steeds weer de hulpvaardigheid zelve, altijd bereid uit zijn omvangrijke kennis anderen te verschaffen wat zij zochten. Met SODY ging een der beste onderzoekers van de Indo-australische fauna heen. Hij laat in deze toch reeds zo gedunde gelederen een pijnlijk lege plaats achter.

Diergaarde „Blijdorp”, Rotterdam.

LIJST VAN PUBLICATIES OVER ZOOGDIEREN VAN H. J. V. SODY
samengesteld door A. M. HUSSON

De volgende lijst over zoogdier-publicaties van SODY maakt geen aanspraak op volledigheid. Het tijdschrift „De Nederlandsch-Indische Jager” kon niet worden geraadpleegd; slechts die artikelen uit dit tijdschrift zijn opgenomen waarvan SODY overdrukken liet maken. De paginering van SODY's overdrukken is vaak anders dan in het tijdschrift; met uitzondering van de overdrukken uit de Ned.-Indische Jager kon echter de juiste paginering worden vastgesteld door de tijdschriften zelf te raadplegen.

1925. Naschrift bij het artikel van A. Luijtjes, De Orang Pandak... een beer? De Tropische Natuur, Weltevreden, vol. 14, pp. 59-60, 1 fig.
 — Iets over den Lampoengschen olifant. Tectona, Buitenzorg, vol. 18, pp. 658-667.
 — De jachtordonnantie van 1924. Tectona, Buitenzorg, vol. 18, pp. 733-748 (with an English summary).
 — Wild en landbouw. De Indische Culturen (Teysmannia), vol. 1, No. 16, 8 pp.
 1926. Wild, droogte en eenige hydrologische conclusies. Tectona, Buitenzorg, vol. 19, pp. 54-58.
 — Wild en droogte. Tectona, Buitenzorg, vol. 19, p. 172.
 — Over de wenschelijkheid van jachtpacht op Java. Tectona, Buitenzorg, vol. 19, pp. 1056-1062 (with an English summary).
 1927. Lijst van Buitenzorg-vogels en -zoogdieren. Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië, Batavia, vol. 87, pp. 181-204, 1 krt. (Lijst van Buitenzorg-zoogdieren, pp. 198-202).
 1928. Twee nieuwe subspecies van *Pachyotis temmincki* Horsf. Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië, Batavia, vol. 88, pp. 86-91.
 — Over *Callosciurus notatus*, Bodd., met beschrijving van 2 nieuwe subspecies. Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië, Batavia, vol. 88, pp. 325-332.
 — Iets over vruchtenetende vleermuizen in gevangenschap. De Tropische Natuur, Weltevreden, vol. 17, pp. 179-182, 2 fig.

1929. Naamlijst van de vleermuizen van Java. *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 89, pp. 28-66 (Index, pp. 154-159, „samengesteld door en onder verantwoordelijkheid van schrijver's vrouw”).
- Naamlijst van de zoogdieren van Java (met korte beschrijvingen van twee nieuwe subspecies). *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 89, pp. 160-166.
- ✓ — De adjag (*Cuon javanicus* Desmarest). *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 89, pp. 210-290.
- Eekhoorns en tupaia's. *De Tropische Natuur, Weltevreden*, vol. 18, pp. 181-186, 2 fig.
1930. *Pithecus aygula fredericae* n. subsp. *De Tropische Natuur, Weltevreden*, vol. 19, p. 68.
- Over *Rattus rattus roquei* Sody met beschrijving van een nieuw ras van *Rattus rattus* van Soemba. *Zool. Mededeelingen, Leiden*, vol. 13, pp. 94-99.
- Overzicht van de ratten van Java. *Zool. Mededeelingen, Leiden*, vol. 13, pp. 100-140.
- ✓ — On some new or insufficiently known mammals from Java, Borneo and Celebes. *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 90, pp. 258-273, 1 pl.
- Twee zoogdierlijsten van Java. *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 90, pp. 274-289.
1931. Nogmaals: de adjag. *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 91, pp. 50-56.
- ✓ — De vischkat, *Felis viverrina*. *De Tropische Natuur, Weltevreden*, vol. 20, pp. 152-154, 1 fig.
- ✓ — Two new races of *Rattus lepturus* from Java. *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 91, pp. 212-215.
- ✓ — Six new mammals from Sumatra, Java, Bali and Borneo. *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 91, pp. 349-360.
- ✓ 1932. The Balinese tiger. *Panthera tigris balica* (Schwarz). *Journ. Bombay Nat. Hist. Soc., Bombay*, vol. 36, pp. 233-235.
- ✓ — On *Crocidura minuta* Otten and *Suncus murina* Linnaeus. *Mededeelingen Dienst Volksgezondheid Nederl.-Indië*, anno 1932, afl. 2, pp. 37-40.
- Four new mammals from Bali and Soemba. *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 92, pp. 334-340.
- ✓ — Six new Indo-Malayan rats. *Natuurh. Maandbl., Maastricht*, vol. 21, pp. 157-160.
- ✓ — *Felis viverrina*. *De Tropische Natuur, Weltevreden*, vol. 21, p. 165.
- ✓ 1933. Nogmaals „On *Crocidura minuta* and *Suncus murina*”. *Mededeelingen Dienst Volksgezondheid Nederl.-Indië*, Batavia, anno 1933, afl. 1, pp. 13-16.
- On the mammals of Bali (with a note on the race of *Callosciurus notatus* of Java). *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 93, pp. 56-95.
- Antwoord op eenige kritieken van den Heer O. L. E. de Raadt. *Natuurh. Maandbl., Maastricht*, vol. 22, pp. 138-140.
- Ten new mammals from the Dutch East Indies. *Annals and Mag. Nat. Hist., London*, ser. 10, vol. 12, pp. 430-442.
1934. Naschrift bij het artikel van O. L. E. de Raadt, Enkele opmerkingen over het antwoord van den Heer H. J. V. Sody inzake de door mij op hem geleverde kritieken. *Natuurh. Maandbl., Maastricht*, vol. 23, pp. 67-68.
- ✓ — New rats from Java and New Guinea. *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 94, pp. 170-177.
1936. Seventeen new generic, specific and subspecific names for Dutch East Indian mammals. *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 96, pp. 42-55.
- ✓ — A new flying squirrel from Sumatra. *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 96, pp. 146-147.
- ✓ — A new race of *Callosciurus notatus* from North Sumatra. *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*, Batavia, vol. 96, pp. 217-218.
- Enkele eerste aantekeningen over de sporen der Javaansche zoogdieren. *Tectona, Buitenzorg*, vol. 29, pp. 215-262, 35 fig. (Corrigendum, p. 650).
1937. Notes on some mammals from Sumatra, Java, Bali, Buru and New Guinea. *Temminckia, Leiden*, vol. 2, pp. 211-220.
- On the mammals of Banka. *Temminckia, Leiden*, vol. 2, pp. 221-250.
- Some notes on *Trachypithecus pyrrhus*, *Presbytis aygula* and *Cuon javanicus* from Bali, Java and Sumatra. *Proc. Zool. Soc. London*, ser. B, vol. 107, pp. 257-261, 1 fig.
- Over de sporen der Javaansche zoogdieren. *Tectona, Buitenzorg*, vol. 30, pp. 724-730.

1938. Lijst van de zoogdieren van Java (met Hollandsche en Inlandsche namen). *Tectona, Buitenzorg*, vol. 31, pp. 741-764 (with an English summary).
1939. *Lepus nigricollis*, de zwartnek-haas. *De Tropische Natuur, Batavia*, vol. 28, pp. 161-168, 3 fig.
- Hoeveel soorten of variëteiten van zwijnen zijn er op Java? *De Nederl.-Indische Jager, Batavia*, vol. 9 (separaat: 4 pp.).
- *Lepus nigricollis*. *De Tropische Natuur, Batavia*, vol. 28, pp. 214-215.
1940. Voortplantingstijden der Javaansche zoogdieren. *Tectona, Buitenzorg*, vol. 33, pp. 1-23.
- Bij eenige afbeeldingen van Javaansche gibbons (*Hylobates moloch*). *De Tropische Natuur, Batavia*, vol. 29, pp. 15-19, 7 fig.
- ✓ — Tijgers en hun foto's. *De Nederl.-Indische Jager, Batavia*, vol. 10, pp. 212-213, 3 fig.
- On the mammals of Enggano. *Treubia, Buitenzorg*, vol. 17, pp. 391-401, 1 krt.
- Notes on *Rattus jalorensis* and *R. r. roquei*, and on some frugivorous bats. *Treubia, Buitenzorg*, vol. 17, pp. 403-405.
- ✓ — De Indische boommarter, *Lamprogale flavigula robinsoni*. *De Tropische Natuur, Batavia*, vol. 29, pp. 173-177, 2 fig.
1941. On a collection of rats from the Indo-Malayan and Indo-Australian regions (with descriptions of 43 new genera, species and subspecies). *Treubia, Buitenzorg*, vol. 18, pp. 255-325.
- A new race of *Sus verrucosus* from Madoera Island. *Treubia, Buitenzorg*, vol. 18, pp. 393-394.
- Enkele *Sus scrofa* populaties van Sumatra, Java en Ambon. *De Nederl.-Indische Jager, Batavia*, vol. 11, p. 90.
- De zwijgensoort(en) van de Kleine Soenda-Eilanden. *De Nederl.-Indische Jager, Batavia*, vol. 11 (Maart-afl.).
- Determinatie Tanggamoës-zoogdieren. *De Tropische Natuur, Batavia*, vol. 30, p. 130.
- ✓ — De Javaansche neushoorn, *Rhinoceros sondaicus*, historisch en biologisch. *Buitenzorg*, viii + 156 pp. (Duitse vertaling in: *Zeitschr. für Säugetierk.*, 1959, vol. 24, pp. 109-204, 7 fig., pl. v-viii).
1946. Boekbespreking: D. A. Hooijer, Prehistoric and fossil rhinoceroses of the Malay Archipelago and India, Diss. Leiden, 1946. *Natuurwetensch. Tijdschr. Nederl.-Indië* (voortzetting van *Natuurk. Tijdschr. Nederl.-Indië*), Batavia, vol. 102, p. 151 (van belang voor de opvatting van Sody over de type localiteit van *Rhinoceros sondaicus*).
1949. On a collection of *Sciuridae* from the Indo-Malayan and Indo-Australian regions with descriptions of 20 new species and subspecies, and with some remarks on the essential significance and the denomination of subspecies. *Treubia, Buitenzorg*, vol. 20, pp. 57-120.
- Notes on some Primates, Carnivora, and the Babirusa from the Indo-Malayan and Indo-Australian regions (with descriptions of 10 new species and subspecies). *Treubia, Buitenzorg*, vol. 20, pp. 121-190.
1951. Mammalia, Zoogdieren. In: L. G. E. Kalshoven. *De plagen van de cultuurgewassen in Indonesië*, vol. 2, pp. 988-1016, fig. 568-579, pl. xvi. 's-Gravenhage-Bandoeng.